

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Geliş tarihi:25.07.2024

Cilt/Sayı:2(2)

Kabul tarihi:27.12.2024

Yayın dönemi:Kış

Yayın Tarihi: 28.12.2024

Sayfa: 49-72

Doi:10.5281/zenodo.14561825

Atf: Demirbaş, Ş. (2024). Necip Mahfuz'un Miramar Romanının Çevirilerinin Karşılaştırılması. *Disiplinlerarası Dil ve Kültür Çalışmaları*, 2(2), 49-72.

Necip Mahfuz'un Miramar Romanının Çevirilerinin Karşılaştırılması

Şakir DEMİRBAŞ

Öğretmen, Millî Eğitim Bakanlığı, e-mail: efesakirdemirbas@gmail.com ORCID: 0009-0002-5789-7958

ÖZET

Türkçe İnsanoğlu edebiyata büyük önem vermiş ve edebiyatı insan yararına kullanıvermiştir. Edebiyata önem veren toplumlardan biri de Mısırlılardır. Mısırlı Necip Mahfuz ülkesini edebiyat alanında tanıtmanın başında gelip Nobel edebiyat ödülü almıştır. Mirâmâr, yazarın önde gelen sembolik romanlarından. Yazar bu romanında 1960'lı yılların Mısır'ını anlatmaktadır. Mirâmâr, İskenderiye'de bir pansiyonun adıdır. Mirâmâr Pansiyonu bir ülke metaforu olabilecek şekilde birbirinden farklı altı karakteri anlatmaktadır. Mahfuz bu karakterler üzerinden Mısır insanının psikolojisini bize aktarmaktadır. Yazar dünyada ve ülkemizde bilinmekte olup Nobel edebiyat ödülü aldıktan sonra daha bilinir hale gelmiştir. Yazarın eserleri Türkçeye de çevrilmiştir. Bu çalışmada yazarın Mirâmâr romanı ve aradil kullanılarak Türkçeye yapılan çevirilerinin karşılaştırılması çeviri eş değeri ve eş değersizliği açısından incelenmektedir. Yazarın kitabından on beş çeviri pasajı karşılaştırmalı olarak verilmektedir. Yazarın romanlarının bazıları Arapçadan Türkçeye doğrudan çevrilirken, bazı eserleri de ara dil olan İngilizceden Türkçeye çevirmektedir. Bu çeviriler ara dilden hedef dil olan Türkçeye çevrildiğinden anlamda büyük kayıplar oluşmakta ve bu da metinden estetik bir zevk alınmasını önlemektedir. Yapılan çevirilerden estetik zevk alınması için çevirilerin kaynak dilden hedef dile düzgün bir şekilde çevrilmesi gerekmektedir. Bu çeviriler yapılırken biçimsel çeviri yerine anlamsal çevirinin yapılması önem arz etmektedir. Mirâmâr romanını Türkçeye ara dilden çeviren Yüksel Peker ve Suat Ertüzün anlam kayıplarının oluşmasına sebebiyet vermiştir. Türkiye'de ve dünyada daha güzel çevirilerin yapılması kaynak dilden hedef dile çevirilerle mümkün olup bunun da ehil eller yoluyla yapılması büyük önem taşımaktadır. Bu da Arapça bilenlerin çeviri alanlarına yönelmeleriyle mümkün olması beklenmektedir.

Anahtar Sözcükler: Necip Mahfuz, Roman, Eşdeğerlik, Çeviri, Ara Dil

Comparison of Negiub Mahfouz's Miramar Novel Translations

ABSTRACT

Humanity has given great importance to literature and has used literature for the benefit of humankind. One of the societies that attach importance to literature is Egypt. Egyptian Necip Mahfouz was one of those who promoted his country in the field of literature and received the Nobel Prize in literature. One of the author's

leading symbolic novels is *Miramar*. In this novel, the author describes Egypt in the 1960s. *Miramar* is the name of a hostel in Alexandria, Egypt. The *Miramar* hostel describes six various characters in a way that could be a metaphor for a country. Mahfouz conveys the psychology of the Egyptian people through these characters. The author is known in the world and in our country, and he has become more well-known after receiving the Nobel Prize in Literature. The author's works have also been translated into Turkish. In this study, the author's novel *Mirâmâr* and the comparisons of its translations into Turkish by using the interlanguage are analysed in terms of translation equivalence and non-equivalence. Fifteen translation passages from the author's book will be given comparatively. While some of the author's novels are translated directly from Arabic into Turkish, some of his works are translated into Turkish from the intermediate language English. Since these translations are translated from the intermediate language to the target language, Turkish, there is a significant loss of meaning. And this prevents, the aesthetic enjoyment of the text. In order to get aesthetic pleasure from the translations, Translations must be translated properly from the source language to the target language. When making these translations, it is important to make semantic translation instead of formal translation. Yüksel Peker and Suat Ertüzün, who translated the novel *Mirâmâr* into Turkish from the intermediate language, caused loss of meaning. It is possible to make better translations in Turkey and in the world through translations from the source language to the target language, and it is of great importance that this is done by competent hands. This will be possible with the orientation of those who know Arabic to the fields of translation.

Keywords: Negiub Mahfouz, Novel, Equivalence, Translation, Interlanguage

GİRİŞ

Çeviri dünya medeniyetleri açısından önemlidir. Dünya medeniyetine katkıda bulunan unsurların başında çeviri gelir. Bunun yanı sıra toplumlar arasında iletişimin kurulması ve bilgi akışının sağlanmasında çevirinin rolü büyüktür. (Yücel, 2020, ss. 14-20). Kaynak dildeki bir ifadeyi hedef dilde eşdeğeriyle ifade edebilme çok zor olmasına rağmen sadece çeviri yoluyla mümkündür. (Şevik-Şimşek, 202, s. 91). Çeviri diller arasında düşünsel ve estetik yönden eşdeğerlik sağlamaktır. (Popoviç, 1970, s. 78).

Eşdeğerlik çeviride ana dildeki metin ile hedef dildeki metin arasında aynı anlamı ifade edebilme çabasının bir sonucudur denilebilir. (Özcan, 2017, s. 619).

Geçmişten günümüze Araplar da çeviri faaliyetlerine önem vermiştir. Klasik dönemin önemli âlimlerinden el-Câhız'ın Kitâbu'l Hayevân adlı eserindeki çeviri ile ilgili görüşleri de bu anlamda önemlidir. Câhız şiir çevirisinin zor olduğunu ve çevrilemeyeceğini öne sürmüştür. El-Câhız Arapların hikmeti transfer edilse bile, vezin denilen o mucize kaybolur diyerek şiirde çevrilemezliği öne çıkarmaktadır (Suçin, 2021, ss. 63-64). El-Câhız bunu kendi dönemi için söyler ama günümüzde klasik şiir anlayışı değişip hece ölçüsü ağırlık kazandığından El-Câhız'ın savunduğu bu görüşün etkisinin önemli ölçüde zayıfladığı söylenebilir. El-Câhız'la aynı görüşleri Ovidiu Matiu da savunarak şiirin çevrildiği zaman özelliklerini kaybedeceğini ifade eder (Matiu, 2008, s. 127).

Şiir düzyazı gibi değildir çevirisi özen ister. Düzyazı çevirisi şiir çevirisine göre daha kolaydır. Düzyazı biçimden daha çok anlama yani dinamik eşdeğerliğe odaklanır. Bu konuda klasik âlimlerden Huneyn Bin İshak'ta dinamik eş değeriyle öncelikle anlamında önemlidir (Suçin, 2021, s. 60).

İyi bir çevirmen hem anadil ve kültürüne hem de hedef dil ve kültürüne hâkim olmalıdır. (Civelek & Baran, 2020, s. 223). Bunun yanı sıra çeviri yapan kişiler kaynak ve hedef dil arasında eşdeğerliği sağlayabilmenin ancak çeviri strateji yöntem ve tekniklerini uygulamakla mümkün olabileceğini bilmelidirler. (Baran, 2022, s. 1144). Çeviri medeniyet yaratan unsurların başında gelmektedir. Bu anlamda bir ülke için çevrilen kitap sayısı önem arz etmektedir. Çeviri ile ilgili sayısal verilere baktığımızda The Index Translation (IT, s. 2009) veri tabanına göre 1970 yılından günümüze kadar 15 Arap ülkesi 8749 kitap çevirisi yaparken, İsrail 10018, İran 10792, Türkiye 11871, Japonya 124554, İspanya 209633, Almanya 239754, kitap çevirisi yayınlamıştır. (Suçin, 2012, s. 151). Çeviri biliminde hem anadil hem de hedef dil çeviri sürecinin en önemli ki unsurlarıdır. (Suçin, 2013, ss. 1-271).

Günümüzde alanına hâkim bir çevirmen çeviri yapacağı dillere ve kültürüne hâkim olması gerektiği kadar, çeviri bilim çerçevesinde çeviri stratejilerine de hâkim olması, gerektiği durumlarda bu stratejileri kullanabilecek yeterliğe sahip olması gerekir. Bunun yanı sıra çeviri eleştirmeni çeviri metnini dilin yapısı ve çeviriye ait tüm özellikler bakımından inceleyebilmelidir. (Aksoy, 2001, s. 2).

Dünya medeniyetine yön veren bir anlamda çevirilerdir denilebilir. Çevirmenler insanlığının geleceğini şekillendirme konusunda önemli bir role sahiptir. Çevirmen, çeviri yapacağı her iki dilin de yapısını, kültürünü çok iyi bilmesi gerekir. Ancak iyi bir çevirmenin en önemli rehberi çeviri strateji yöntem ve teknikleridir. (Aksoy, 2002, s. 7). Çeviride altın eş değerlik de önem arz etmektedir (Kocabıyık, 2021, ss. 1-162).

Snell ve Hornby çeviri yaparken iki stratejiden bahsetmektedir. Bunların ilkinde yerelleştirme ikincisine ise yabancılaştırma stratejisi demektirler (2006, s.10). Çeviride önemli olan unsurlardan birisi hatta en önemlisi çevirmendir. Bir metin kaynak dilden hedef dile çevrilirken artık çevirmen işin içindedir (Göktürk, 2016, ss. 104-105). Çeviride amaç kaynak dildeki anlamın hedef dilde aynı hissi uyandırmasıdır. Böylece eşdeğerlikte sağlanmış olur. (Aktaş, 1996, s. 94).

Nida ve Taber için çeviride eş değerlik kavramı önemlidir ve önemine işaret eder (1982, s. 24). Newmark ana dilden hedef dile çeviri yaparken okurun alacağı estetiksel hazzın da atlanmaması gerektiğini savunur (1988, s. 83).

Necip Mahfuz'un Mirâmâr adlı romanı Arapça olarak kaleme alınmıştır. Daha sonra İngilizceye çevrilmiştir. Türkçeye çevirisi de Arapça orijinal metninden değil ara dil İngilizceden yapılmıştır. Bu çalışmada ara dil kullanılarak yapılan çevirilerdeki anlam kayıpları, anlam daralmaları, eş değerlik sorunları ele alınmış ve değerlendirilmiştir.

Necip Mahfuz'un Hayatı

11 Aralık 1911'de Kahire'nin Cemâliye semtinde doğan Necip Mahfuz ilk ve orta öğrenimini Abbâsiye'de tamamlamıştır. 1934 yılında Kahire Üniversitesi Felsefe Bölümü'nü bitirmiş yine aynı bölümde "İslam Felsefesinin Estetiği" adlı yüksek lisans tezine başlamış çalışmalarını bitirmeden edebiyat üzerinde yoğunlaştırmıştır. Devletin farklı kurumlarında çeşitli kademelerde görev yapmıştır. Gazetenin birinde köşe yazarı olarak çalışmış, roman ve hikâyeler yazmıştır. Dostoyevsky, Shakespeare, Maupassant, Ibsen, Tolstoy, Chekov, Albert Camus, François Mauriac, Sartre, Flaubert gibi edebiyatçılardan etkilense de daha çok Arap yazarlardan Abbas Mahmûd el-Akkâd ile Tâhâ Hüseyin'in tesiri altında kalmıştır. İlk olarak 'Abessü'l-Akdâr, Râdûbîs ve Kifâhu Tîbe gibi eski mısır tarihini konu edinen eserleri telif etmiştir. Sonra toplumsal olayları anlatan Zukaku'l Midak, Beyne'l-Kasreyn, Kaaru's- şevk ve es-Sukkeriyye adlı romanları modern Mısır edebiyatına kazandırmıştır. 1952-1959 arası devrimin de etkisiyle edebiyata bir süre ara verdikten sonra 1959 yılında Evlâdu Hâretinâ, el-Lis ve'l-kilâb, es-Summân ve'l-harîf, et-Tarîk, eş-Şehhâz, Sersere fevka'n-Nîl ve Mirâmâr adlı sembolik romanlarını kaleme almıştır. Mahfûz'un yazmış olduğu romanlar Mısır halkının yaşadığı toplumsal olayları tüm gerçekliği ile gözler önüne sermiştir. Nobel ödülü almasında bu gerçekliğin etkisi büyüktür. Eserlerinde yerel Arapça yerine "fusha" denilen standart Arapçayı kullanmıştır. Eserlerinin pek çoğu doğrudan Türkçeye çevrilmiş olup bazı eserleri de ara dil İngilizceden Türkçeye çevrilmiştir. Necip Mahfuz 30 Ağustos 2006 tarihinde vefat etmiştir (Yıldız,2009, ss. 348- 350). Aşağıdaki tabloda Necip Mahfuz'un ara dil İngilizceden Türkçeye yapılan çeviriler görülmektedir (Özcan, Dağbaşı, & Demir, 2023, s. 305).

Romanın Arapçada ve Türkçede Adı	İngilizceden Çevirmeni/Yayınevi
----------------------------------	---------------------------------

Mirâmâr (1967) Mirâmâr (1989), (2010)	Suat Ertüzün / Kırmızı Kedi Yüksel Peker / Adam
et-Tarîk (1964) Arayış (2012)	Işıl Alatlî / Hit
Bidâye ve Nihâye (1949) Başlangıç ve Son (2011)	Işıl Alatlî / Hit
el-Merâyâ (1972) Aynalar (2010)	Işıl Alatlî / Hit
Hadratu'l-Muhterem (1976) Muhterem Efendim (2012)	Işıl Alatlî / Hit
Es-Semmân ve'l-Harîf (1962) Güz Yılgınlığı (2013)	Işıl Alatlî / Hit
Beyne'l-Kasrayn (1956) Saray Gezisi / Kahire Üçlemesi I. Kitap (2008)	Işıl Alatlî / Hit
Kasru's-Şevk (1957) Şevk Sarayı / Kahire Üçlemesi II. Kitap (2008)	Işıl Alatlî / Hit
es-Sukkeriyye (1957) Şeker Sokağı / Kahire Üçlemesi III. Kitap (2008)	Işıl Alatlî / Hit
es-Serâb (1948) Serap (2010)	Işıl Alatlî / Hit
Asru'l-Hubb (1980) Aşk Zamanı (2010)	Dilek Şendil / Kırmızı Kedi
el-Kerneke (1974) Karnak Kafe (2008)	Leyla Tonguç Basmacı / Kırmızı Kedi
Evlâdu Hâratînâ (1967) Cebelavi Sokağı'nın Çocukları (2008)	Leyla Tonguç Basmacı / Kırmızı Kedi
Kuştimur (1988) Kuştimur Kahvehanesi (2012)	Utku Umut Bulsun / Kırmızı Kedi
Melhametu'l-Harâfiş (1977) Ezilenler (2013)	Volkan Atmaca / Kırmızı Kedi
El-Hubb tahte'l-Matar (1973) Yağmurda Aşk (2018)	Ayça Çınaroğlu / Kırmızı Kedi
The Time and the Place: And Other Stories (1992) Zaman ve Mekan (2019) (Hikaye seçkisi)	Ayça Çınaroğlu / Kırmızı Kedi
eş-Şehhâz (1965) Dilenci (2009)	Erdal Alova / Bordo Siyah/Hit
Efrâhu'l-Kubbe (1981) Düğün Evi (2010)	Aslı Çingil / Kırmızı Kedi

Yukarıdakilere ek olarak hem Arapçadan hem de ara dil İngilizceden çevirisi yapılan eserler de bulunmaktadır. Bunlar da şunlardır:

Romanın Arapçada ve Türkçede Adı	İngilizceden Çevirmeni/Yayınevi	Arapçadan Çevirmeni/Yayınevi
el-Bâkî mine'z-Zemen Sâ'a (1982) Zamanın Hükümü (2011) / Nil'in Üç Çocuğu (1992)	Utku Umut Bulsun / Kırmızı Kedi	Kadir Polater / İnsan
Yevme Kutile'z-Za'îm (1985) Başkanın Öldürüldüğü Gün (1992/2010)	İlknur Özdemir / Kırmızı Kedi	Lütfullah Göktaş / Ağaç
el-Liss ve'l-Kilâb (1961) Hırsız ve Köpekler (1996/2009)	Avi Pardo / Kırmızı Kedi	Rahmi Er / Vadi
el-Kâhiretu'l-Cedîde (1945) Kahire Modern (2016) / Savrulan Kahire (2005)	Olca Boynudelik Arlı / Kırmızı Kedi	Halim Öznurhan / Meneviş
Zukâku'l-Midakk (1947) Midak Sokağı (1977), (2011) / Sokaktakiler (1989)	Leyla Tonguç Basmacı / Kırmızı Kedi Güler Dikmen / Cem	Hasan Akay / İnsan

Bu çevirilerin yanı sıra sadece kaynak dil Arapçadan Türkçeye çevirisi bulunan eserler bulunmaktadır, bu eserlerin İngilizce ara dil ile yapılmış çevirileri henüz bulunmamaktadır. Bu romanlar da şunlardır:

Romanın Arapçada ve Türkçede Adı	Arapçadan Çevirmeni/Yayınevi
es-Summân ve'l-Harîf (1962)	Ali Ekber Aliyev / Kaknüs
Bıldırcın ve Sonbahar (2000)	
Leyâlî Elf Leyle (1982)	Said Aykut / Oğlak
Binbirinci Gecedden Sonra (2002)	
Hânu'l-Halîlî (1946)	Bedrettin Aytaç / Hit / Papirüs
Han el Halili / Hân el Halîlî'de (1999)	
Rihle İbn Fattûme (1983)	Doç. Dr. Nevzat H. Yanık / Hit
İbn Fattume'nin Seyahati (2013)	
Sersera fevka'n-Nîl (1966)	Rahmi Er / Hece
Nil Üstünde Gevezelik (2012)	

Necip Mahfuz'un bazı romanlarının da Türkçeye çevirisi hiç bulunmamaktadır. Bu eserler de şunlardır ve çevrilmeyi beklemektedirler:

1. Abesu'l-Akdâr (1939)
2. Râdûbîs (1943)
3. Tîbe Kifâhu (1944)
4. Kalbu'l-Leyl (1975)
5. el-Âîşu fi'l-Hakîka (1985)
6. Hadisu's-Sabâhi ve'l-Mesâ (1987)

Genel anlamda bakıldığında Necip Mahfuz'un 34 romanının 28 tanesini Türk okuyucu okuyabilmektedir. Bu da Türkiye'de ona karşı ne kadar teveccüh olduğunu gösteren bir delil sayılabilir. 1988 yılında Nobel Edebiyat Ödülü'ne layık görülmesi onun hem dünyada hem de Türkiye'de daha yakından takip edilmesine ve okunmasına vesile olmuştur. Hayatı ve eserleri ile ilgili birçok araştırma ve tez yapılmıştır (Yıldız, 2009, ss. 17-18).

Mirâmâr Romanı

Mirâmâr Necip Mahfuzun 1967 yılında yayınladığı, sembolik romanlarından biridir. Roman, Mısır'ın İskenderiye şehrindeki Mirâmâr isimli küçük bir pansiyonda yaşanan olayları anlatmaktadır. Mirâmâr, Yunan asıllı yaşlı bir kadın tarafından işletilen, müşterisi ve çalışanı fazla olmayan, kapasitesi oldukça sınırlı, küçük bir oteldir. Romanda, pansiyonda kalan müşteriler yaşadığı aynı olayları her biri ayrı ayrı anlatmaktadır.

Roman incelendiğinde öne çıkan bazı karakterlerle karşılaşmaktadır. Bunlardan ilki köyden kaçan genç ve güzelliği ile dikkatleri üzerine çeken Zehra'dır. Zehra, Serhan el-Bahîrî adlı gence âşık olur. Serhan ise Zehra'nın okuma yazma dersi aldığı kadın öğretmene ilgi duyar ve onunla sözlenmeye karar verir. Zehra bunu öğrenir ve üzgün bir şekilde köyüne geri döner. Bu anlatılan hikâye ilk önce Âmir Vecdî'nin gözünden anlatılır. Âmir Vecdî Vefd Partisi taraftarı eski bir gazeteci olarak bilinmektedir

(Yıldız, 1998, s. 277). Âmir Vecdî yaşlanınca kadim dostu olan Mariana'nın küçük mütevazı oteline gelmiştir. Dini bütün bir insandı Âmir Vecdî. Zehra'ya karşı farklı bir merhameti vardı. Onu çok severdi ve onun için daima dua ederdi.

Tantanın önde gelen ailelerinden birinin oğlu, beyaz tenli, normal boylarda olan Hüsnü Allâm romanda ikinci sıradaki anlatıcı karakterdir. Hüsnü Allâm olayları kendi zaviyesinden anlatır. Romanda, toplumdaki olumsuzlukların başkahramanıdır. Romanda üçüncü karakter Mansur Bâhî isminde bir gençtir. Düriye isminde bir kızı sevmektedir. Ancak Zehra ve Serhan'da olduğu gibi kız başkasıyla evlenmiştir. Mansur Bâhî'yi polis şefi olan abisi, Arkadaş çevresi bir örgüte mensup olduğu gerekçesiyle İskenderiye'ye tayin olmaya mecbur bırakmıştır. Polis şefi abisi Mansur Bâhî'yi cezalandırarak İskenderiye Radyosu'na tayinini çıkartır. Mansur Bâhî gurbet ellerde dostlarından uzak kalmış, sevdiği kız tarafından da reddedilmiş bir halde Mirâmâr pansiyonunda hayata küsmüş bir şekilde yaşamaya devam eder. Romanda Serhan el-Bahîrî dördüncü anlatıcıdır. Romanın en önemli karakterlerindedir. İplik fabrikasında muhasebe müdür yardımcısıdır. Aynı zamanda da bazı sivil toplum kuruluşları yönetim kurullarında görev almaktadır. İyi bir işi olmasına rağmen o bir an önce, kısa yoldan zengin olma planları yapmaktadır. Her ay birkaç kamyon iplik çalarak piyasaya sürmeyi düşünürler. Ancak bu düşüncelerini çeşitli sebeplerden dolayı hayata geçiremezler. Serhan el-Bahîrî bunun üzerine intihar eder. Romanda son olarak olaylar beşinci sırada tekrar Âmir Vecdî'nin gözünden değerlendirilir. Roman Rahman Suresinin ayetleriyle son bulur.

Stratejiler ve çeviri

Günümüzde çeviri bilimin kuram ve stratejiler öncülüğünde yapılması iki dil arasında eşdeğer çeviri yapılabilmesini kolaylaştırmıştır. Yapılan çevirilerin çeviri kuram ve stratejiler kullanılarak yapılması gerekir. (Suçin, 2013, s. 30). Çeviride, hem kaynak dil hem de hedef dilin iyi bilinmesi önemlidir. Bu konuda Cahız çevirmenin yapacağı çeviri için kaynak dil ve hedef dile hâkim olmanın hedef dil okuyucu üzerinde olumlu etki bırakacağını dile getirmektedir. (el-Cahız, 2003, s. 137).

Özellikle çeviri yaparken eş değeri sağlama adına Newmark şu stratejileri öne sürer:

1. Aktarma: Ödünçleme olarak da adlandırılır. Kaynak dildeki bir ifadenin veya bir kelimenin erek dilde ki yazımının korunması ve o dildeki okunuşuyla ifade edilmesidir.
2. Yerleştirme: Ana dildeki bir ifadeyi hedef dildeki karşılığıyla ifade edebilme sürecidir.
3. Kültürel eş değeri: Ana dilde, o dilin kültürüne ait bir kelimenin hedef dilin kültürünün aynı anlamı karşılması durumudur. Bu strateji çeviride kültür unsurlarını çevirmede oldukça etkindir.
4. İşlevsel eş değeri: Ana dildeki kültür öğelerinin hedef dilde ana dilin kültürüne bağlı kalmaksızın eşdeğerliğin sağlanmasıdır.
5. Betimleyici eş değeri: Kaynak dildeki kültüre ait öğelerin erek dilde birden fazla kelime ile ifade edilmesidir.
6. Çok bileşenli tahlil: Kaynak dildeki bir kelimenin anlamının incelenip benzer ve farklı yönleri değerlendirilip, en fazla kullanılan anlamının eşdeğeri olan kelimeyle çeviri yapılmasıdır. Kaynak dildeki sözcük anlamın hedef dilde karşılığı yoksa aynı anlamı veren ekleme yapılır.
7. Eş anlamlılık: Ana dilde kullanılan bir kelimenin hedef dilde ya eşanlam ya da yakın anlamıyla eşdeğerliğin sağlanmasıdır.
8. Öykünme/ alıntılama: Kaynak dile ait yapıların, ifadelerin ve isimlerin aynı şekilde hedef dile aktarılmasıdır.

9. Yer değiştirme: Kaynak dildeki ifadelerin gramer yapısı bakımından hedef dilde eşdeğerliği sağlanamadığı zaman hedef dilin dilbilgisi yapısında değişiklik yapılarak eşdeğerliğin sağlanmasıdır.
10. Düzenleme: Kaynak dilin metnindeki anlamın hedef dile aktarıldığında anlamsız olması, anlamın tam olarak verilememesi durumunda çevirinin tekrar düzenlenip aktarılmasıdır.
11. Makul standart çeviri yapma: Ana dilde kullanılan o dile özgü bazı sözcüklerin hedef dilde eşdeğerlerinin olamaması halinde hedef dil okuyucuları tarafından bilinen, aynı denkleğe sahip karşılığıyla çeviri yapılmasıdır.
12. Ödünleme/telafi: Ana dildeki kullanılan bir kelimenin anlamı hedef dilde kullanılan ifadeler içinde anlamını yitirmesi, metnin diğer kısımlarında telafi etme durumudur.
13. Redaksiyon ve genişletme: Kaynak dilde anlamı çok açık olmayan sözcüklerle ifade edilmiş bir metnin hedef dile aktarılırken anlamı daha açık ve güçlü ifadelerle çevrilmesi durumudur.
14. Açıklama: Ana dildeki bir ifadeye anlam ilave edilme işlemidir. Bu, anlamca zayıf metinlerin çevirisinde yaygın olarak kullanılır.
15. Çift süreç kullanımı: Çeviri yapan kişinin bir sözcüğü çevirirken birkaç stratejiyi kullanarak anlamı vermesidir.
16. Notlar, eklemeler, açıklamalar: Kaynak dildeki kelimeyi açıklamaya yönelik eklemeler ve açıklamalar ilave ederek yapılan çeviridir. Bu eklenme ve açıklamalar metindeki cümlelerde olabileceği gibi metnin sonunda dipnot olarak ta verilebilir.
- 17.Çıkarma: Ana dil metnindeki bir kelimenin hedef dildeki metinde kullanılmaması işlemidir. (Newmark, 2010: 81-93).

Çevirilerin Karşılaştırılması

Bu bölümde, yazarın asıl metni ile Türkçeye yapılan dört çeviri değerlendirilmektedir. İngilizce ve Türkçe çeviriler kitaplarının yayınlanış zamanına göre sıralanmıştır. Suat Ertüzün'ün iki çevirisi aynı olup sadece yayınevleri değişik olduğundan ilk çeviri olan Turkuaz Kitap çevirisi dikkate alınmıştır.

- 1- Necip Mahfûz, Mîrâmâr, şuruk Yayınları, 2. Baskı, Kahire 2007, s.1-223.
- 2- Necip Mahfûz, Mîrâmâr, Çev. Fatma Moussa Mahmoud (Fâtıma Mûsâ Mahmûd), The American University in Cairo Press, 1. Baskı, Kahire 1978, s.1-1744-
- 3- Necip Mahfûz, Mîrâmâr, Çev. Yüksel Peker, Adam Yayıncılık, 1. Baskı, İstanbul 1989, s.1-162.
- 4-Necip Mahfûz, Mîrâmâr, Çev. Suat Ertüzün, Turkuaz Kitap, 1. Baskı, İstanbul 2010, s.1-181
- 5- Necip Mahfûz, Mîrâmâr, Çev. Suat Ertüzün, Kırmızı Kedi, 1. Baskı, İstanbul 2013, s.1-175

Aşağıda bu vermiş olduğumuz sıralama baz alınarak 15 (on beş) cümle ihtiva ettiği çeviri stratejileri kapsamında incelenmiştir.

BULGULAR ve ÇEVİRİ KARŐILAŐTIRMA ÖRNEKLERİ

Tablo 1. Çeviri Örneği

şuruk	المحتويات
Kaynak	عامر وجدى
Metin	منصور باهى سرهان البحيرى عامر وجدى
	5

Erek Dil/Ara dil	İçindekiler
Kahire Amerikan Üniversitesi İngilizce	1. Amer Wagdi 2. Hosny Allam 3. Mansour Bahy 4. Sarhan al-Beheiry 5. Amer Wagdi (p. Giriş 5).
Erek Metin Yüksel Peker	İçindekiler kısmı yok ama aynı isimlerle beş bölüm halinde verilmiş. 7-15. sayfada John Fowles'in Necip Mahfûz hakkında yazdığı yazı Talat Yazıcı çevirisiyle verilmiş. Ayrıca 161 ve 162. sayfada notlar verilmiş. 1. Ömer Vecdi (s.17) 2. Hüsnü Âlem (s.58) 3. Mansur Bahi (s.85) 4. Sarhan el-Beheri (s.119) 5. Ömer Vecdi (s.152)
Erek Metin Suat Ertüzün	İçindekiler Emir Vecdi Hüsnü Allam Mansur Bahi Serhan el-Beheri Amir Vecdi (s.5).
Örnek Metin	İçindekiler ‘Âmir Vecdî Hüsnî Allâm Mansûr Bahî Serhân el-Behîrî Âmir Vecdî (s.5).

Amer Wagdi yazarken Vecdî kısmındaki “e”yi kalın yazıldığı gibi Amer kısmındaki “e”yi de “a” olarak yazılabildi. Yine Serhân el-Behîrî ismini İngilizce Sarhan al-Beheiry yazarken Serhan İngilizce de Sarhan olmuş, el-Behîrî ise Bahairy olarak yazılabildi. Bu noktada kaynak dil olan Arapçadan The American University in Cairo Press aracılığıyla çevrilen ara dil olan İngilizce çevirinin kaynak dil odaklı yapılmadığı görülmektedir. Bu anlamda İngilizce çeviri yapan mütercim burada biçimsel eş değeri ihmal etmiş ama isimler anlam kaybına uğramadığından dinamik eş değeri ihmal etmemiştir. Ara dil İngilizceden Türkçeye çeviren Suat Ertüzün ‘Âmir’i “Emir” olarak, Yüksel Peker’in ise ‘Âmir’i “Ömer” diye çevirerek, Eugene Nida’nın dinamik eş değeri uygun bir şekilde çevirdiği anlaşılmaktadır. Kahire Amerikan Üniversitesi’nin yaptığı birebir çeviri biçimsel eş değeri bağlamında uygulanmaya çalışıldığı anlaşılmaktadır. Ancak Suat Ertüzün ve Yüksel Peker kaynak metinden hedef metne çevirirken ara dil İngilizceden çevirmiş, ana dil olan Arapçadaki ifadelerin bazılarında anlam kayıpları olduğu görülmektedir. Ancak kaynak metin Arapçadan erek metnin Türkçeye yapılan örnek metin çevirisinde hem biçimsel hem de dinamik eş değeri öncelendiğini ve istenen anlamda bir çeviri ortaya konulduğunu görüyoruz. Kahire Amerikan Üniversitesi’nden Fatma Moussa Mahmoud (Fâtıma Mûsâ Mahmûd)’un yaptığı ara dil İngilizce çeviride ‘Âmir “Amer” yazılmıştır. Bu yazım doğru gibi

görünse de Amer'in "Amar" olarak yazılabilirdi. Çünkü İngilizcedeki "e" ler diğer dile aktarılırken "a" diye aktarılmaktadır. Mütercim, Serhân'ı "Sarhan" olarak yazabilirdi. Amer Wagdi "Âmir Vecdî" olarak yazılması uygun olabilirdi. Ancak İngilizcede 'Âmir Vecdî "Amer Wagdi" olarak yazılır.

Tablo 2. Örnek Çeviri

Şuruk	و قلب الذكريات المبللة بالشهود و الدموع
Kaynak Metin	7
Ara dil	Core of nostalgia steeped in honey and tears (p. 1).
İngilizce	
Erek Metin	Tatlı dil ve gözyaşıyla sulanıp büyümüş özlemin ruhu (s.17).
Yüksel Peker	
Erek Metin	Bal ve gözyaşına bulanmış özlem duygusunun özü (s.7).
Suat Ertüzün	
Örnek Metin	Tanıklar ve gözyaşlarıyla ıslanan gönül hatıraları/nostaljiler (s.7)

Kaynak dil Arapçadan ara dil İngilizceye çeviren Fatma Moussa Mahmoud bu cümleyi "Core of nostalgia steeped in honey and tears" şeklinde çevirmiştir. Fatma Musa'nın doğru çevirdiği iki kelime burada anılara denk gelen *nostalgia* ve *tears*'dir. Yani anılar ve gözyaşlarıdır. Fatma Musa, *honey* ve *core* kelimesi kaynak metinde yer almamasına rağmen ekleme stratejisini kullanarak hedef dil odaklı çeviri yaptığı anlaşılmaktadır. Bu da erek dil okuyucusunun çeviriden daha fazla keyif almasını sağlayabilir.

"Bal ve gözyaşına bulanmış özlem duygusunun özü" şeklinde çeviren Suat Ertüzün ara dil olan İngilizcede *nostalgia* kelimesini Türkçede aynı anlamda kullanımıyla verebilirdi. Ancak burada çevirmen kendi anlam dünyasındaki anlamıyla sözcüklere döktüğü görülmektedir. Nostalgia kelimesi Türkçede İngilizce ile hemen hemen aynıdır. Nostalji olarak Türkçeye Yunancadan geçmiş olan nostalji kelimesi *nos to* kelimesinden türetilmiştir. *Nos to* memleketine geri dönme isteği anlamına gelirken nostalji hem geçmişe hem de vatana duyulan derin özlem demektir. Bu kelime -k eki aldığı cümle içerisinde sıfat olarak kullanılır. Örnekler: 1- Nostaljik bir film 2- Nostaljik müzikler.

Nostalji kelimesiyle eş ve yakın anlamlı olan sözcükler şu şekilde sıralanabilir:

"Özlem, hasret, Tahassur etmek, Yanıp Yakılmak, Gözünde Tütmek"

Türk Dil Kurumuna göre Nostalji kelimesi iki anlama gelir. İlk anlam şimdiki zamandan ziyade geçmişte olma isteği, geçmiş yaşamı özleme. İkinci anlam ise onlarca yıl öncesine ait olan (hürriyet, 2022, s.1).

Kaynak kültürdeki bir ögenin erek dile aynı öğelerle aktarımını ödünçleme yoluyla yapılırken, yapılan bu çeviride bunun gerçekleşmediği görülmektedir. Oysaki "nostalgia" kelimesi, Newmark'ın kültürel ödünçleme stratejisi yoluyla Suat Ertüzün ve Yüksel Peker tarafından Arapçadan alınabilirdi.

Suat Ertüzün ve Yüksel Peker, Newmark'ın betimleyici eş değerlik stratejisini uyguladığı ve sözcüğü sözcüğüne çeviri yolunu tercih etmediği görülmektedir. Ancak cümlelerin bu şekilde aktarılması

durumunda cümlelerin kaynak dil okurunda uyandırdığı etkiyi, erek okurunun biraz da olsa hissetmemesine yol açacaktır.

Kaynak dildeki anlam, ara dile aktarılırken değişmesi muhtemeldir. Bu yolla hedef metindeki bakış açısı değiştirilir veya yeniden düzenlenir. Buna çeviri stratejisinde Değiştirme/ Dönüştürüm diyoruz ki bu strateji burada uygulandığı görülmektedir.

Özellikle Yüksel Peker’in çevirilerinde zaman zaman anlam kayıpları olabilmektedir. Yüksel Peker bu cümleyi “Tatlı dil ve gözyaşıyla sulanıp büyümüş özlemin ruhu” şeklinde çevirmiştir. Peker sadece “gözyaşı” kelimesini biçimsel ve dinamik eş değerlik anlamında çevirdiği anlaşılmakta olup, cümlelerin kalan kısmında çıkarma, eksiltme stratejisini uyguladığı görülmektedir.

Kaynak dilden çiri yapan Fatma Moussa Mahmoud ve ara dilden çeviri yapan iki Türk çevirmen cümleyi yorumlama yoluyla ara dilden erek dile aktardığı anlaşılmaktadır. Yapılan bu eklemeler, metnin işlevini değiştirmiş, erek okurun anlamasını kolaylaştıracak bir etki göstermediği görülmektedir. Çevirinin erek odaklı bir anlayışla yapılmadığı anlaşılmaktadır.

Örnek metinde cümle “Tanıklar ve gözyaşlarıyla ıslanan gönül hatıraları” şeklindedir. Kaynak cümleye bakıldığında örnek metnin çevirisinin hem biçimsel ve dinamik eş değerliliği yakaladığı görülebilir.

Tablo 3. Örnek Çeviri

Şuruk	ماريانا
Kaynak Metin	7
Ara dil	Mariana (p. 1).
İngilizce	
Erek Metin	Mariana (s.17).
Yüksel Peker	
Erek Metin	Mariana (s.7).
Suat Ertüzün	
Örnek Metin	Mâriyânâ (s.7.)

Kaynak metinde “Mâriyânâ” geçerken İngilizce çevirinin Mariana olarak çevrildiğini görüyoruz. İngilizcede bu kelime daha rahat söylenir diye kabul edilebilir ama özel isimler bütün dillerde aynı yazılır. Kaynak dil Arapçadan erek dil olan Türkçeye Mâriyânâ olarak çevrilmesi gerekirken Türkçeye çeviri yapan iki mütercim de ara dilden çeviri yaptığı için ara dil İngilizce çeviriyi esas almışlardır. Burada Eugene Nida’nın biçimsel eş değerliği yerine dinamik eş değerliği tercih ettiği görülmektedir.

Tablo 4. Örnek Çeviri

Şuruk	ها أنا أرجع إليك أخيرا يا إسكندرية
Kaynak Metin	7

Ara dil	Alexandria, I am here (p. 1).
İngilizce	
Erek Metin	İskenderiye, buradayım (s.17).
Yüksel Peker	
Erek Metin	İskenderiye ben geldim (s.7).
Suat Ertüzün	
Örnek Metin	İskenderiye sonunda sana kavuşabildim (s.7).

Alexandra kelimesinin kökeni “el-İskenderiyye”dir. Avrupa dillerinde “e”ler “a” olarak yazıldığı için Arapça olan harfi tarif “el” takısı “al” diye çevrilmiş İskenderiyye ise “Exandria” olmuş ve Arapça harfi tarif ve diğer kelimenin birleşmesiyle Alexandra kelimesi oluşmuştur. Türkçeye çeviri yapan Suat Ertüzün ve Yüksel Peker ara dil İngilizceden çevirmelerinden dolayı kelimeyi biçimsel eş değerlik sağlanamayıp dinamik eş değeri sağladığı anlaşılmaktadır.

هنا أنا أرجع إليك أخيراً يا إسكندرية bu kaynak cümle İngilizceye “I finally come back to you, Alexandria” şekilde de tercüme edilebilirdi. Fatma Moussa Mahmoud cümlede eksiltme ve çıkartma stratejisini uyguladığı görülmektedir. Bunun da kaynak dildeki cümlenin hedef dile aktarımı konusunda anlam kaybına yol açabileceği aşikârdır.

Suat Ertüzün de ara dil İngilizceden yaptığı çeviride cümleyi yorumlayıp eksiltme yaptığı anlaşılmaktadır. Bu noktada Yüksel Peker ara dil İngilizceye sadık kalarak Fatma Moussa Mahmoud gibi çeviri yapmıştır. Sonuç olarak yapılan çeviriler de eş değeri sağlanamamıştır.

Tablo 5. Örnek Çeviri

ŞURUK		نعم يا فندم
Kaynak		
Metin		
Ara dil	Yes, monsieur (p. 2).	
İngilizce		
Erek Metin	Evet, bayım? (s.17).	
Yüksel Peker		
Erek Metin	Evet, Mösyö (s.7).	
Suat Ertüzün		
Örnek Metin	Evet, ey Efendim (s.7).	

Burada Necip Mahfuz “efendim” anlamında Osmanlı Türkçesinden Mısır’a geçen bir kelimeyi “fendim” olarak kullanmayı yeğlemiştir. Fatma Moussa Mahmoud İngilizceye “Sir” olarak çevrilecek

bir ifadeyi “Monsieur” olarak çevirmiştir. Bu Fransızlar’ın Mısır’ı kültürel anlamda ne denli etkilediğinin göstergelerinden biridir. Burada Batı ülkelerinden Fransızcaya kültürel anlamda bir öykünme söz konusudur.

Fransızca bir kelime olan “bey” anlamındaki “Monsieur” sözcüğünü Fatma Moussa Mahmoud “Monsieur” olarak çevirmiştir. Bu durum Fatma Moussa Mahmoud’un Fransızlara öykünmesinin bir örneğidir. Fatma burada eksiltme yaparak ekleme stratejisini uygulamıştır. Yüksel Peker’de ara dildeki çeviriye sadık kalarak aynı şekilde yani “Monsieur” olarak çeviri yapmıştır. Yüksel Peker’in “bayım” diye çevirmesi ilginçtir. Hâlbuki bu kelime aynen alınabilirdi. Bu, kültürel ödünçleme olarak adlandırılır. Suat Ertüzün ve Yüksel Peker’in çevirilerinde kaynak dil Arapçadaki ifadelerin ara dil İngilizceden çeviri yapılmalarından dolayı anlam kayıplarının olması anlaşılabilir bir durumdur. Ancak ara dil kullanılmadan Arapçadan Türkçeye çeviri yapılsaydı, yaşanan anlam kayıplarının en aza inme ihtimali oldukça yüksek görünmektedir.

Tablo 6. Örnek Çeviri

ŞURUK		عامر بك
Kaynak Metin		
Ara dil	Amer Bey! Monsieur Amer! (p. 2).	
İngilizce		
Erek Metin	Ömer Bey (s.18).	
Yüksel Peker		
Erek Metin	Emir Bey (s.8).	
Suat Ertüzün		
Örnek Metin	Âmir Bey (s.8.)	

Kaynak kitapta Âmir Bey “Âmir Bek” olarak yazılıdır. Bek kelimesi Osmanlıcadan Arapçaya geçmiş özeld de Mısır Arapçasında da kullanılır olmuştur. Burada Osmanlıca bir kelime olan “Bek” kelimesi kaynak dilden alınarak hedef dile neredeyse aynen aktarılmıştır. Yani bu cümlede ödünçleme/telafi stratejisine başvurulmuştur. Fatma Moussa Mahmoud “Bek” kelimesini İngilizceye “Bey” diye çevirmeyi tercih etmiştir. Ayrıca Fatma Moussa Mahmoud burada ikilemeye de başvurmuştur. Fatma Moussa burada ikileme yaparken önce Osmanlıca bir kelimeyi ödünçleme almış sonra bu kelimenin Fransızca karşılığı olan “Monsieur” kelimesini de ödünçlemiştir. Yani Fatma Moussa “bey” kelimesi karşılığında iki dilden ödünçleme/telafi stratejisine başvurmuştur. Bu da Fatma Moussa’nın burada iki dile birden öykündüğü görülmektedir. Suat Ertüzün Âmir Beyi “Emir Bey” diye çevirmiş, Yüksel Peker ise Âmir ismini “Ömer’e dönüştürmüştür. Burada kaynak dilden erek dile çevirinin önemi anlaşılmaktadır. Bu cümlede Türk iki çevirmenin Suat Ertüzün ve Yüksel Peker’in dinamik eş değerliliği sağladığı görülmektedir.

Tablo 7. Örnek Çeviri

ŞURUK		أستاذ عامر
Kaynak Metin		
		8

Ara dil	Monsier Amer (p. 3).
İngilizce	
Erek Metin	Ömer Bey (s.18).
Yüksel Peker	
Erek Metin	Mösyö Emir (s.7).
Suat Ertüzün	
Örnek Metin	Üstad Âmir (s.7.)

أستاذ, فندم, بك kelimelerinin Arap halkı nazarında farklı bir yeri vardır. Kaynak dilden ara dile ve Türkçeye çeviren mütercimler bu kelimeler arasındaki nüansa dikkat etmeyerek hepsini ya Bey ya da Mönsier veya Mösyö olarak çevirdikleri görülmektedir. Aslında kaynak dilden erek dile “üstad” diye çevrilebilir ve kelime kültürel ödeünçleme / telafî stratejisi doğrultusunda alınabilir. Fatma Moussa Mahmoud “أستاذ” “بک فندم”, “بک” kelimeleri için “Mönsier” demeyi tercih etmektedir. Hâlbuki aralarında az da olsa anlam farkı vardır. Yüksel Peker “Âmir” ismini “Ömer” olarak çevirmekle yerlileştirme stratejisi uygulamıştır. Yüksel Peker, Fatma Moussa Mahmoud için hedef dil olan; Peker için ara dil olan İngilizceden “Mönsier” ü “Bey” olarak çevirmiştir. Burada Yüksel Peker ekleme stratejisini kullanmıştır. Suat Ertüzün ise Fatma Moussa Mahmoud gibi “Mönsier” olarak çevirmiştir. Ertüzün kendisi için ara dil olan İngilizceye sadık kalmıştır. Aslında çevirmenler örnek metindeki gibi “Üstad Âmir” olarak çevirebilirlerdi. Farslar Üstad olarak kullanırken Türk Dil Kurumu kelimeyi “üstat” olarak almaktadır. Halk Arapçasında “z” ler “d” olarak yazılmakta olup Suriye, Filistin, Lübnan ve Ürdün’ün doğu kesimi de bu kelimeyi “üstad” olarak kullanmaktadır. “üstat” kelimesinin kökeninin Farsça olduğunu söyleyenler de vardır. Kelime genelde iki anlamda kullanılmaktadır.

“1. Bilim ya da sanat alanında üstün bilgisi ve yeteneği olan kimse.

2. tkz. Senlibenli konuşmada erkekler arasında seslenme olarak kullanılır: Üstadım nasılsınız?”

Türkçede sözcükler b,c,d,g ünsüzleri ile bitmez. Bu ünsüzler p,ç,t,k haline gelir. Üstad kullanımını Türkçeye uygun değildir. “Üstat” Türkçe ses uyumu açısından uygundur. Ancak sözcük yabancı kökenli zaten Üstad şeklinde söylemek çok da yanlış değil de diyebiliriz. Üstad kelimesinin kökeni hakkında etimolojik olarak şöyle söyleyebiliriz:

“Farsça ustād veya awstād veya ustā اوستاد/اوستا "bilgi ve zanaat sahibi, öğretmen, sanatkâr" sözcüğünden alıntıdır. Farsça sözcük Orta Farsça (Pehlevice veya Partça) aynı anlama gelen avastād sözcüğünden evrilmiştir. Bu sözcük Avesta (Zend) dilinde ava-stāta- "başında duran, öncü, veli" sözcüğünden alıntıdır. Avestaca sözcük Hint avrupa Anadilinde yazılı örneği bulunmayan *stā-ta- "duran" kökünden türetilmiştir. Bu kök Hintavrupa Anadilinde yazılı örneği bulunmayan *stā- "durmak" kökünden türetilmiştir (etimolojiturkce)”.

Tablo 8. Örnek Çeviri

ŞURUK Kaynak Metin	مدخل البنسيون هو لم يتغير 8
Ara dil İngilizce	The place hasn't changed a bit (p. 3).
Erek Metin Yüksel Peker	Burası pek fazla değişmemiş (s.18).
Erek Metin Suat Ertüzün	Burası hiç değişmemiş (s.8).
Örnek Metin	Pansiyonun girişi hiç değişmemiş (s.8.)

مدخل البنسيون هو لم يتغير Arapça olan bu cümlelerin birebir İngilizce karşılığı “The entrance to the pension is unchanged”dır. Fatma Moussa Mahmoud bu cümleyi “The place hasn't changed a bit” şeklinde çevirmeyi tercih etmiştir.

Fatma Moussa Mahmoud “Pansiyon” kelimesini belirli yer “The place” yaparak kelimeyi değiştirmiş yani cümlede çıkartma ve eksiltme stratejisini uygulamıştır. Kaldı ki “pansiyon” kelimesi Fransızcadan Arapçaya girmiş bir kelimedir. Bu kelimeyi yazar kültürel ödünçleme stratejisi kapsamında almıştır. Fatma Moussa Mahmoud “Pansiyon” kelimesi yerine “hostel, pension, lodgings, guesthouse, boardinghouse” kelimelerini kullanabilirdi. Fatma Moussa Mahmoud’un kaynak dilden hedef dile yaptığı çeviride “The place” ve “a bit” kelimelerinin karşılığı yoktur.

Suat Ertüzün ise “Pansiyonun girişi hiç değişmemiş” cümlesini “Burası hiç değişmemiş şeklinde çevirdiği görülmektedir. “Burası” kelimesi kaynak cümlede yoktur. Yüksel Peker ise “burası” ve “pek fazla” kısmı dışında çeviriyi doğru yapmış ama istenen anlamı yakalayamamıştır. Yüksel Peker burada ekleme stratejisini uygulayıp kaynak dilde olmayan kelimeleri çevirisine eklediği görülmektedir. Dolayısıyla her iki çeviride de biçimsel eş değerliğin sağlanamadığı açıkça görülmektedir.

Tablo 9. Örnek Çeviri

ŞURUK Kaynak Metin	الشكر لله علي أنك في صحة جيدة 9
Ara dil İngilizce	Thank heaven you're in good health (p. 3).
Erek Metin Yüksel Peker	Tanrı'ya şükür, sağlığın yerinde (s.18).
Erek Metin Suat Ertüzün	Çok şükür sağlığın yerinde (s.8).

Örnek Metin Sağlığın yerinde Allah'a şükürler olsun (s.8.)

Fatma Moussa Mahmoud burada “Allah” kelimesini çıkarma stratejisi kapsamında çıkararak biçimsel eş değeri sağlayamamıştır. “Heaven” İngilizcede “cennet, gökyüzü, gök, sema, mutluluk” anlamlarına gelmektedir. Fatma Moussa Mahmoud “Allah” kelimesini cümleden çıkararak ekleme stratejisi kapsamında “Heaven” kelimesini eklemiştir. Yüksel Peker kaynak metinde olan “Allah” kelimesini “Tanrı” diye çevirmiştir. Suat Ertüzün ise ara dil yani ikinci dilden yaptığı çeviride hem “Allah” hem de “Tanrı” kelimesini çıkararak çıkarma stratejisini uygulamıştır. Hâlbuki bu cümle kaynak dil Arapçadan doğrudan Türkçeye çevrilseydi alternatif çeviri olarak verilen örnek metinde de ifade edildiği gibi “Sağlığın yerinde Allah'a şükürler olsun” şeklinde çevrilebilirdi. Çünkü Allah kelimesi Arapça ve Türkçede aynı anlama geldiği için erek dil okuyucusu hitap etmesi bakımından daha uygun olabilirdi.

Tablo 10. Örnek Çeviri

ŞURUK	و أنت أيضا يا مسيو عامر المس الخشب
Kaynak Metin	9
Ara dil	And so are you, Monsieur Amer –touch wood (p. 3).
İngilizce	
Erek Metin	Senin de öyle,- Nazar değmesin, Ömer Bey! (s.18).
Yüksel Peker	
Erek Metin	Senin de öyle Mösyö Emir. Tahtaya vur (s.8).
Suat Ertüzün	
Örnek Metin	Senin de sağlığın yerinde tü tü Nazar değmesin/tahtaya vur Mösyö Âmir (s. 9). Senin de öyle nazar değmesin tahtaya vur Mösyö Âmir

Yazarın bizzat kendisinin Fransızlara öykünerek yani kültürel ödünçleme yaparak “Mösyö” kelimesini Fransızcadan aldığı anlaşılmaktadır. Hedef dil İngilizce de ise Fatma Moussa Mahmoud’un “Monsieur” kelimesini kullandığı görülmektedir. Fatma Moussa Mahmoud’un yaptığı çeviride biçimsel eş değeri sağlandığı görülmektedir. Kaynak cümlede kullanılan “Tahtaya vur” yani “touch wood”u İngilizce olarak çevrildiğinde tek başına belki bir anlam ifade etmeyebilir. Ama cümlenin bağlamı bütünsel olarak düşünüldüğünde “touch wood” kendince bir anlam ifade etmektedir. Suat Ertüzün’de ara dil yani ikinci dilden “tahtaya vur” diye çeviri yapmıştır. Hâlbuki tahtaya vurmak geleneği Orta Asya Türk geleneği olan Şamanizm inancından gelmektedir. Suat Ertüzün’ün bu öbeği yerleştirme stratejisi kapsamına almadığını görmekteyiz. Hâlbuki bu öbek “tü tü Nazar değmesin” ya da “kulağıma küpe” şeklinde çevirilip dinamik eş değeri sağlanabilirdi. Suat Ertüzün’ün “Tahtaya vur” şeklindeki çevirisini Yüksel Peker “Nazar değmesin” şeklinde çevirmiştir. Bu cümlede Yüksel Peker’in yaptığı çeviride biçimsel ve dinamik eş değeri sağlanmış görünse de Âmir isminin Ömer diye çevirilmesi yerleştirme stratejisini uyguladığı görülmektedir. Ayrıca Suat Ertüzün ve Yüksel Peker’in “Bey” ve “Efendi” yerine burada “Mösyö” yü kullandığı görülmektedir. Hâlbuki önceki sayfalarda “efendim” ve

“üstad” yerine de “Mösyö” kelimesinin kullandığı görülmektedir. Burada ara dilden yapılan iki çeviride de ekleme ve çıkarma stratejisinin uygulandığı anlaşılmaktadır.

Tablo 11. Örnek Çeviri

ŞURUK	
Kaynak Metin	<p>منذ... منذ... أقالت للإقامة ؟ .. نعم يا عزيزتي, رأيتك آخر مرة منذ حوالي عشرين عاما - واختفيت طيلة ذلك العمر ! .. العمل و الهوموم .. أراهن على أنك زرت الإسكندرية مرات و مرات فى تلك الأعوام .. أحيانا , و لكن و طأة العمل كانت شديدة , و أنت أدرى بالصافة .. و أعرف أيضا جود الرجال .. ما ريانا يا عزيزة , أنت أنت الإسكندرية .. تزوجت طبعًا- -كلا بعد !</p> <p>تساءلت مقهقهة و متى تتم النية و تقدم؟-</p>
Ara dil	Since... Since... did you say to stay?
İngilizce	<p>Yes. My dear. I can't have seen you for some twenty years. It's true. You never turned up once during all that time. I was busy. I bet you came to Alexandria often enough. Sometimes. But I was too busy. You know what a journalist's life is like. I also know what men are like. My dear Mariana, you are Alexandria to me. You married, of course. No. Not yet. And when will you marry, monsieur? She asks teasingly (p.3).</p>
Erek Metin	En son... En son... burada kalmaya mı dedin?
Yüksel Peker	<p>Evet, dostum. Neredeyse yirmi yıldır görmedim seni. Doğru bu kadar zamanda bir kez bile uğramadın. İşim vardı. İskenderiye'ye yeterince sık geldiğine bahse girerim. Ara sıra geldim. Ama çok işim vardı. Bir gazetecinin hayatının neye benzediğini bilirsin. Erkeklerin neye benzediğini de. Sevgili Mariana'm, sen İskenderiye demeksin benim için. Herhalde evlendin. Hayır henüz değil.</p>

Takılarak soruyor, Peki ne zaman evleneceksiniz, mösyö? (s.18).

Erek Metin Ne kadar... Ne kadar... Kalmaya'mı dedin?

Suat Ertüzün Evet canım. Yirmi yıldır seni görmüyorum.

Doğru onca zamandır bir kez bile kalkıp gelmedin.

Çok işim vardı.

İskenderiye'ye sık sık geldiğine bahse girerim.

Bazen. Ama işim çok oluyordu. Bir gazetecinin hayatının nasıl olduğunu sen de bilirsin.

Erkeklerin nasıl olduklarını bilirim.

Sevgili Mariana, benim için İskenderiye sensin.

Evlenmişsindir tabii.

Hayır. Henüz değil.

Peki, ne zaman evlenmeyi düşünüyorsun Mösyö? diye soruyor sataşarak (s.9).

Örnek Metin Siz en son en son ne zaman burada kalmıştınız?

Evet hayatım, seni yaklaşık olarak en son yirmi yıl önce görmüştüm.

Ve bu süreçte ortalarda gözükmedin!

İş güç ve de sorunlar.

O yıllarda İskenderiye'yi defalarca ziyaret ettiğinize dair bahse girerim..

Bazen, ama iş yoğunluğum vardı. Ve gazetecilik mesleğini bilirsiniz.

Erkeklerin yoğunluğunu da bilirim.

Mariana canım, sen tatlısın...

- Elbette evlenmişsindir.

-Allah yazdıysa bozsun!

Kahkaha atarak:

- Peki, öyle bir niyetin var mı varsa ne zaman evlenmeyi düşünüyorsun Mösyö? diye soruyor (s. 18).

منذ...أقلت للإقامة ؟ Arapça kaynak cümledeki bu ifade İngilizceye Eugene Nida'nın biçimsel eş değerlilik kapsamında aynen çevirildiği görülmektedir. Yapılan İngilizce çeviri ve Türkçe çeviriler biçimsel eş değerlik kapsamına alınabilir. Burada منذ derken o günün tarihini düşünmekte yani şey şey diyerek o günü hatırlamaya çalışarak zaman kazanmak istemektedir. Yüksel Peker ve Suat Ertüzün'ün aradıl İngilizceden yaptıkları çeviride biçimsel eşdeğerlik sağlanamadığı görülmektedir. "Since... Since... did you say to stay?" Bu cümle ne zaman ne zaman kalmıştınız söyler misiniz? Şeklinde alternatif olarak çevrilebilirdi. Yüksel Peker "En son... En son... burada kalmaya mı dedin?" şeklinde çevirmiş, Suat Ertüzün ise "Ne kadar... Ne kadar... Kalmaya'mı dedin?" şeklinde çevirmiştir. Aslında otel sahibi yirmi yıl oteline uğramayan eski müşterisinin en son ne zaman otelinde kaldığını hatırlamaya çalışmaktadır. Hem kaynak dil Arapçadaki hem de aradıl İngilizce cümle ile Türkçeye çevirisi karşılaştırıldığında anlam kaybı olduğu görülecektir.

! اختفيت طيلة ذلك العمر bu cümle alternatif olarak "bu süreçte ortalıkta gözükmedin şeklinde çevirebilir. Bu cümlenin karşılığı İngilizcede "It's true. You never turned up once during all that time." şeklinde

çevrilmiştir. “Evet doğru” kısmı, İngilizceye çeviren Fatma Moussa Mahmoud tarafından eklendiği anlaşılmaktadır. “Once” kelimesi de aynı şekilde çevirmen tarafından eklenmiştir. Zira Arapça cümlede bir kez kelimesinin karşılığı yoktur. Yüksel Peker ve Suat Ertüzün’ün çevirilerinin kaynak dil Arapça cümleye daha yakın anlaşılmaktadır. Bu durumda Türkçeye yapılan her iki çevirinin de dinamik eşdeğerliği sağladığı görülmektedir.

لعمل و الهوموم

Cümlesini İngiliz çevirmen “meşguldüm” diye çevirirken; Yüksel Peker “işim vardı”. Suat Ertüzün ise “çok işim vardı” şeklinde tercüme etmiştir. Hâlbuki burada kastedilen işlerin yoğunluğu, iş gücü ya da dünya meşakkati diye çevrilebilirdi. Burada Türkçeye yapılan her iki çeviri ara dil İngilizce den yapıldığı için biçimsel eş değerlik açısından uyum sağlamıştır.

و أعرف أيضا جود الرجال

Bu cümle yani erkeklerin çabalarını/uğraşlarını bilirim biçimsel cümlesi Türkçe söylenirse erkeklerin ne halt yediğini bilirim olarak da çevrilerek yerileştirme çeviri stratejisi uygulanabilirdi. İngiliz mütercim başta olmak üzere Türk mütercimlerde buna dahil biçimsel olarak doğru anlamı veremedikleri gibi anlamsal eş değerliliği de sağlayamamışlardır. Hatta burada anlam odaklı düşünülüp “erkeklerin ne halt yediğini” şeklinde yerileştirme de yapılabilirdi. Evlenmişindir tabi cümlesi yerileştirilerek öteki dil olan Türkçeye Allah yazdıysa bozsun şeklinde bir çeviri tercih edilebilirdi.

Genel anlamda baktığımızda Mahfuz’un da yazarken cümlelerinde yanlışlıklar bulunduğunu İngilizceye çeviri yapan mütercimin de Türkçe mütercimlerinde Eugene Nida’nın biçimsel eş değerliliği öncedelediğini görmekteyiz.

Tablo 12. Örnek Çeviri

ŞURUK	..لا زواج , لا أبناء , اعتزلت العمل , انتهيت يا ماريانا
Kaynak	شجعتني بحركة من يدها فواصلت قائلًا!
Metin	عند ذلك نادتنني الإسكندرية , مسقط رأسي , و لما لم يكن لي فيها من قريب حتى فقدت الصديق الباقي لي في دنياي جميل أن يجد الإنسان صديقًا يقاسمه و حدته.
	أتذكرين أيام زمان؟
	قالت بصوت مأساوي
	ذهبت بكل جميل-
	ثم في شبه غمغمة
	و لاكن علينا أن نعيش
	10
Ara dil	No wife, no family. And I’ve retired. I reply somewhat irritably. I’m finished. She encourages me to go on with a wave of her hand.
İngilizce	I felt the call of my birthplace. Alexandria. And since I’ve no relation I’ve turned to the only friend the World has left me.
	It’s nice to find a friend in such loneliness.
	Do you remember the good old days?
	It’s all gone, She says wistfully.
	But we have to go on living, I murmur (p.3).

Erek Metin Yüksel Peker	Ne Karım ne ailem var. Emekli oldum. Sinirleniyorum. Tükendim ben. El işaretiyle bana cesaret vererek konuşmaya devam etmemi istiyor. Doğduğum yerin beni çağırdığını hissettim. İskenderiye. Hiçbir akrabam olmadığından, dünyanın bana bıraktığı tek dosta döndüm yeniden. Böyle bir yalnızlıkta dost bulabilmek ne güzel. Eski güzel günleri hatırlıyor musun? Hepsi bitti diyor gözleri dalarak. Ama yaşamaya devam etmek zorundayız, diye mırıldanıyorum (s. 19).
Erek Metin Suat Ertüzün	Karım yok, ailem yok. Ve emekli oldum. Biraz aksice cevap veriyorum. İşim bitti. Elini sallayarak devam etmemi söylüyor. Doğduğum yerin beni çağırdığını hissettim. İskenderiye'nin. Akrabam da olmadığından yüzümü dünyanın bana bıraktığı tek dosta çevirdim. Bu yalnızlıkta bir dost bulmak güzel. Eski güzel günleri hatırlıyor musun? Dalgınlıkla, hepsi geride kaldı, diyor. Ama hayat devam ediyor diye mırıldanıyorum (s. 9).
Örnek Metin	Karım yok, ailem yok. Ve emekli oldum. Hayatımın sonuna geldim Mariana el hareketiyle beni cesaretlendiriyor ve şöyle diyorum: Doğduğum yer İskenderiye'nin beni çağırdığını hissettim. Akrabam da olmadığından yüzümü dünyanın bana bıraktığı tek dosta çevirdim. Bu yalnızlıkta bir dost bulmak güzel. Eski güzel günleri hatırlıyor musun? Dalgınlıkla, hepsi geride kaldı, diyor. Ancak yaşamamıza devam etmek zorundayız diye söyleniyorum/mırıldanıyorum (s.9).

Çevirilerde ilginç olanın mütercimler tarafından ekleme stratejisini işe koşmalarıdır. Bu pasajda mütercimlerden İngilizceye çeviren mütercim metinde olmayan "I reply somewhat irritably" cümlesini eklemiştir. İngilizceden çeviri yapan iki Türk mütercim de doğal olarak İngilizceden çeviri yaptıkları için bu yanlış tekrar etmişlerdir. Yüksel Peker bu cümleyi sinirleniyorum şeklinde çevirirken; Suat Ertüzün ise "Biraz aksice cevap veriyorum" diye çevirmeyi tercih etmiştir. Dolayısıyla çevirmenler ekleme stratejisini işe koşmuşlardır. Aslında metinde olmayan bir şeyi metne sokmak metne ve yazarına ihanettir. Herodot'un çevirmen haindir dediği kısım burası olsa gerek diye düşünülebilir.

و لاكن علينا أن نعيش

Bu cümleyi Suat Ertüzün dışında herkes doğru çevirmişken Ertüzün Umberto Eco'nun aşırı yorum diye söylediği şeyi yapmış çok serbest bir çeviri yapmıştır.

Tablo 13. Örnek Çeviri

Şuruk	تهلل وجهها في سعادة شاملة، ماريانا، مهم عندي جدا أن يمتد بك
Kaynak	العمر بعدى و لو يوما واحد حتى لا أضطر إلى البحث عن مأوى
Metin	جديد . ماريانا إنك شاهد حى على أن التاريخ ليس و هما ، من عهد الإمام إلى اليوم.

Ara dil İngilizce	She beams with pleasure. Mariana, let's hope I may be the first of us two to go; no more shifting quarters. There you are, a living proof that the past was no illusion, even from the days of my great master down to the present moment (p. 7).
Erek Metin Yüksel Peker	Keyifle gülümsüyor. Mariana, umarım bu dünyayı daha önce terkeden ben olurum; sürekli yer değiştirmekten bıktım. Büyük Liderimin devrilişinden bu yana, geçmişin bir kuruntu olmadığına kanıt olarak, işte karşımdasın sen (s. 21).
Erek Metin Suat Ertüzün	Yüzü keyifle ışıltılı parlıyor. Mariana, umarım ikimiz içinden ilk giden ben olurum; artık yer değiştirmek yok. İşte buradasın, ta büyük üstadımla olan günlerden şu ana kadar geçmişimin bir yanılısama olacağına canlı kanıtı (s. 12).
Örnek Metin	Mutluluk yüzünden okunuyordu. Mariana, umarım bu dünyayı ilk terk eden ben olurum. Bir günlüğüne bile olsa artık yer değiştirmek istemiyorum. Mehdi'den zamanın imamından bugüne sen geçmişin bir yanılısama olacağına kanıtı olarak canlı bir tarih/tanık olarak karşımda duruyorsun.

Yüzü her şeyi kapsayan bir mutlulukla parladı, Mariana, sana uzanmak benim için çok önemli.

Benden sonra bir ömür, bir gün de olsa sığınak aramayayım diye.

yeni . Mariana, sen tarihin bir yanılısama olmadığına canlı bir tanıksın.

İmam döneminden bugüne

“Zevkle parlıyor. Mariana, umarım ikimizden ilk giden ben olurum; artık değişen çeyrek yok. İşte buradasın, büyük ustamın günlerinden bugüne kadar geçmişin bir yanılısama olmadığına canlı bir kanıtısın.” İngilizcenin Türkçesi

عهد الإمام إلى اليوم.

Kısmını Fatma Moussa “my great master” diye çevirmiştir. İngilizce bu kısmın Türkçesi büyük usta olarak çevrilebilir. Yüksek Peker bu kısmı Büyük liderimin devrilişinden diye çevirmiş; Suat Ertüzün ise büyük üstadımla olan diye çevirmeyi tercih etmiştir. Mahfuz'un Hz. Hüseyin cami ve bu cami içerisinde bulunan Hz. Hüseyin'in makamesini ömrü boyunca annesi ile ziyaret ettiğini ve Hz. Hüseyin'i aracı kılarak Allah'tan şefaahat dilediğini biliyoruz. Bu anlamda burada عهد الإمام إلى اليوم bu kısım Hz. Hüseyin'in şehadetinden günümüze kadar bütün İslam mezheplerinde ve tek tanrılı dinlerde beklenen Mehdi'dir. Burada Fatma Moussa dahil olmak üzere Türk mütercimler yanlış çevirmişlerdir. Bu da çeviride dini bilginin yani uzmanlığın önemini ortaya koyması anlamında önem arz etmektedir. Bu kısımda mütercimler hem biçimsel hem devingen eşdeğerliliği sağlayamamışlardır.

Tablo 14. Örnek Çeviri

Şuruk	لم تكن متأكدا من وجود ماريانا
Kaynak	ثم وصلت بحماس
Metin	لتكن إقامة دائمة
	فنظرت إلى يدي التي ذكرتني بيد مومياء في المتحف المصري

Ara dil İngilizce	You were not sure you'd find Mariana. Now you'll stay here with me forever. I look at my hand and think of the mummies in the Egyptian Museum (p.4).
Erek Metin Yüksel Peker	Mariana'yı bulacağımdan emin değildim. Şimdi burada sonsuza dek benimle kalacaksın. Ellerime bakıyorum ve birden Mısır Müzesi'ndeki mumyaları düşünüyorum (s.19).
Erek Metin Suat Ertüzün	Mariana'yı bulacağından o kadar emin değildin demek, Artık sonsuza kadar burada benimle kalabilirsin. Eline bakıyorum ve aklıma Mısır Müzesi'ndeki mumyalar geliyor (s.10).
Örnek Metin	Mariananın varlığından emin değilsen sonsuza kadar burada kalabilirsin dedi coşkuyla. Elime baktığımda Mısır Müzesi'ndeki bir mumyanın eli aklıma geldi.

لم تكن متأكدا من وجود ماريانا.

Bu cümlede Mariana'yı bulamadığını söylüyor pansiyoncu yani Mariana'nın varlığından kesin emin değilsen sonsuza kadar bu pansiyonda kalabilirsin diyor. Ama Fatma Moussa İngilizceye çeviride Mariana'yı bulacağından emin değilsen diye çevirmiş. Yüksel Peker sen zamirini ben şeklinde çevirerek "Mariana'yı bulacağımdan emin değildim." diye çevirmeyi tercih ederken; Suat Ertüzün ise "Mariana'yı bulacağından o kadar emin değildin demek" bu şekilde çevirmeyi tercih etmiştir. Burada Ertüzün İngilizceden doğru aktarırken Yüksel Peker'in İngilizce tercümeyle yanlış çevirmesi başka İngilizce çevirilerden çeviri yaptığını akla getirmektedir.

Burada tekil مومياء mumya kelimesinin "المومياءات" şeklinde çevrilmesi de diğer hatalardan birisidir. İngilizce çevirisinde tekil olan mumya kelimesinin "the mummies" şeklinde hem çoğul hem belirli çevrilmesi sıkıntıdır. Çünkü Arapça metinde mumya tekil ve belirsiz olup el takısı almamıştır. Tekil olan mumya İngilizce ve Türkçe çevirilerinde çoğul olarak çevrilmiş Eugene Nida'nın stratejisi açısından bakıldığında hem biçimsel hem dinamiksel/devingen eş değerliliğin sağlanamadığı anlaşılmaktadır.

Tablo 15. Örnek Çeviri

Şuruk Kaynak Metin	لا تقل حجرتي في شيء عن الحجرات المطلة على البحر. مستوفية لحاجتها من الأثاث و المقاعد المريحة ذات الطابع القديم. و لتبقى الكتب في صندوقها إلا ما ندر مما قد أراجعه فيمكن وضعه فوق التارابيزة أو التسترحية. لا يعيها شيء إلا أن جوها يسبح في مغيب دائم لأنها تطل على منور كبير يتسلق على جدرانه سلم الخدم حيث تهر القطط و يتناجى العاملون
-----------------------------------	---

Ara dil İngilizce	My room is pleasant enough, quite as good as any of the seaward rooms I used to occupy in the past. I have all the furniture I need. Comfortable, old-fashioned chairs. But there is no place for the books; I'd better leave them in the box and take out only a few at a time. The light here is not very good, a sort of constant twilight. My window opens onto a big air shaft, and the service stairs are so close that I can hear alley cats chasing up and down and cooks and chambermaids carrying on their affairs (p.4).
------------------------------	---

Erek Metin Yüksel Peker	Odam oldukça sevimli; eskiden tuttuğum deniz manzaralı odalar kadar güzel. Gerçekten her türlü eşya var. Konforlu, eski tip sandalyeler. Ama kitaplar için yer yok; onları bavulda bırakıp gerektiğinde birkaçını dışarı çıkarsam daha iyi. Burada ışık pek yeterli değil, bir çeşit değişmeyen alacakaranlık. Pencere büyük bir hava bacasına açılıyor, servis basamakları da o kadar yakın ki, yiyecek peşinde aşağıya yukarıya koşuşan sokak kedilerini, pişirilen yemekleri ve oda hizmetçilerinin ayak seslerini duyabiliyorum (s.19).
Erek Metin Suat Ertüzün	Aslında odam yeterince güzel; geçmişte yerleştiğim deniz gören odalar iyi. İhtiyacım olan tüm mobilyaya sahibim. Rahat, eski moda koltuklar. Fakat kitaplara yer yok; iyisi mi onları kolide bırakıp gerektiğinde bir ikisini çıkarayım. Buradaki ışık pek yeterli değil, sürekli bir tür alacakaranlık içindeyim. Pencere büyük bir havalandırma boşluğuna açılıyor ve servis merdiveni o kadar yakın ki, yukarı aşağı koşuran kedilerle işlerine bakan aşçı ve hizmetçilerini duyabiliyorum (s.10).
Örnek Metin	Odamın deniz manzaralı odalardan geri kalır yanı yok hani. Oda ihtiyacı olan tüm konfora sahip mobilyalar ve otantik sandalyelerde cabası. İnceleyebileceğim nadir kitaplar hariç diğer kitaplar sandıkta kalabilir ve trabzanın üst kısmına yerleştirilebilir. Buradaki ışık pekiyi değil, bir tür sürekli alacakaranlık. Pencere büyük bir hava bacasına açılıyor ve servis merdivenleri o kadar yakın ki sokak kedilerinin aşağı yukarı kovalamalarını ve işlerini yürüten aşçılarla oda hizmetçilerini duyabiliyorum

Fatma Moussa'nın İngilizce tercümesinin Türkçesi şu şekildedir:

“Odam yeterince hoş, geçmişte kaldığım deniz manzaralı odalar kadar iyi. İhtiyacım olan tüm mobilyalara sahibim. Rahat, eski moda sandalyeler. Ama kitaplara yer yok: Onları kutuda bırakıp her seferinde birkaç tane çıkarsam iyi olur. Buradaki ışık pekiyi değil, bir tür sürekli alacakaranlık. Pencere büyük bir hava bacasına açılıyor ve servis merdivenleri o kadar yakın ki sokak kedilerinin aşağı yukarı kovalamalarını ve işlerini yürüten aşçılarla oda hizmetçilerini duyabiliyorum”

أرأى أن لا تقل حجرتي في شيء عن الحجرات المطلة على البحر
yanlış yapılarak hem biçimsel hem dinamik eş değeri sağlanmadığı anlaşılmaktadır. Fatma Moussa'nın (Fatma Musa) bu cümleyi “Odam yeterince hoş, geçmişte kaldığım deniz manzaralı odalar kadar iyi” şeklinde çevirdiği görülmektedir. Yüksel Peker bu cümleyi “Odam oldukça sevimli; eskiden tuttuğum deniz manzaralı odalar kadar güzel” şeklinde çevirirken; Suat Ertüzün ise “Aslında odam yeterince güzel; geçmişte yerleştiğim deniz gören odalar iyi.” şeklinde çevirmeyi tercih etmiştir. Burada istenen dinamik eş değeri sağlanamamıştır. Yüksel Peker Arapça ve İngilizcede olmayan “gerçekten” kelimesini Türkçe çevirisine ilave etmiştir. Genel anlamda bakıldığında bu cümlelerin kısmi de olsa eş değeri sağladığını görülmektedir.

SONUÇ

Çeviri, insanların diğer insan topluluklarını ve kültürlerini tanıyıp, o dillerde yazılmış edebi eserleri okuyup anlamalarını sağlayan muhteşem bir kavramdır. Her toplumun kendine ait kültürü vardır. Dilleri de bu kültüre göre şekillenmiştir. Kültürler arası farklılıklar olduğunda çeviride anlam kayıplarının olması yadsınamaz bir gerçeklik olarak karşımıza çıkar. Çevirmenin tam da bu anlamda rolü büyük önem taşımaktadır. Çevirmen kaynak dildeki anlamı hedef dile aktarırken eşdeğeri sağlayabilmesi büyük önem taşır. Eşdeğeri sağlayamadığı ölçüde anlam kayıpları yaşanacaktır. Çevirmenin iyi bir çeviri yapabilmesi için kaynak dil kültürüne hâkim olduğu gibi, aynı zamanda hedef dil ve kültürüne de hâkim olması gerekir. Necîb Mahfûz 1988 senesinde Nobel Edebiyat Ödülüne layık görüldüğü tüm dünyada ve özellikle Türkiye’de ilgi görmüş ve eserlerinin bazıları tercüme edilmiştir. Ancak eserlerinin birçoğu, İngilizceden Türkçeye aradil kullanılarak tercüme edilmiştir. Bunun nedeni ise Arapçadan Türkçeye çeviri yapan çevirmen sayısının oldukça az olmasıdır.

Necib Mahfuz Mirâmâr adlı romanını Arapça olarak yazmış ve 1967 yılında yayınlamıştır. Mirâmâr romanı Arapçadan İngilizceye 1993 yılında çevrilmiş bir süre sonra da İngilizce ara dilden de Türkçeye çevrilmiştir.

Genel anlamda Arapça İngilizceye Türkçe metinlere karşılaştırılıp değerlendirildiğinde anlam kayıplarının olduğu dolayısıyla da eşdeğerlik sağlanamadığı görülmüştür. Yapılacak çeviriler, ara dil kullanılmadan doğrudan kaynak dilden yapıldığında anlam kayıplarının minimum düzeye indiği ve eşdeğerliğin sağlandığı görülecektir. Anlam kayıplarını en aza inmesi çevirmenin yeterli olmasıyla doğrudan ilgilidir. Çevirmen çeviri konusunda yetenekli olmalıdır.

Mirâmâr romanının Türkçe çevirilerinde yaşanan anlam kayıpları aradil İngilizceden çeviri yapılmasıdır. Eğer Arapçadan Türkçeye doğrudan çeviri yapılsaydı Arap ve Türk kültürünün de birbirine yakın olması da dikkate alındığında kaynak dildeki anlamı kaçırmadan, eşdeğerliği yakalamış, okuyucu tarafından daha zevkli bir çeviri olması muhtemel olacaktır. Üniversitelerimizde Arapça bölümlerinde çok değerli akademisyen hocalarımız ve çevirmenlerimiz bulunmaktadır. Ülkemizdeki bu potansiyel değerlendirilmeli ve Arapçadan Türkçeye doğrudan çeviriler yapılmalıdır.

KAYNAKLAR

- Aksoy, N. B. (2001). Çeviride çevirmen seçimleri ışığında çeviri eleştirisi. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 4 (3), s.1-16.
- Aksoy, N. B. (2002). *Geçmişten günümüze yazın çevirisi* (1. bs.). Ankara: İmge Kitabevi.
- Aktaş, T. (1996). *Çeviri işlemine genel bir bakış*. Ankara: Orsen Matbaacılık.
- Baker, M. (2011). *In Other Words: A coursebook on translation* (2. bs.). USA: Routledge.
- Baran, E. (2022). Necib Mahfuz'un "Evlâdu Hâratinâ" adlı romanının Türkçe ve İngilizce çevirilerinin karşılaştırılması. *Rumelide Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (26), 1141-1154. DOI: 10.29000/rumelide.1074099
- Civelek, Y. & Baran, E. (2020). Necib Mahfuz'un "Esir Üniforması"nın Türkçe Çevirileri Üzerine (Çeviri Stratejileri ve Çeviri Eşdeğerliliği Açısından İnceleme). *Nüsha*, 20 (51), 215-246. DOI: 10.32330/nusha.732698
- Göktürk, A. (2016) *Çeviri: Dillerin Dili* (12. bs.). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları
- Gürçağlar, Ş. T. (2022) *Çevirinin ABC'si*. İstanbul: Say Yayınları
- Mahfouz, N. (1978). *Miramar*. Çev. Fatma Moussa Mahmoud, Trevor Le Gassick. Cairo: The American University in Cairo Press.
- Mahfuz, N. (1979). *Miramar*. Kahire: Mektebu'l Mısır
- Mahfuz, N. (2013). *Miramar*. Çev. Suat Ertüzün. İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınları
- Mahfuz, N. (1989). *Mirâmâr*, Çev. Yüksel Peker, 1. Baskı, İstanbul: Adam Yayıncılık.
- Matiu, O. (2008) Translating Poetry. Contemporary Theories and Hypotheses. *Professional Communication and Translation Studies*. 127-134
- Newmark, P. (1988). *A textbook of translation*. New York- London: Shanghai Foreign Language Education Press.
- Özcan, M., Dağbaşı, G. & Demir, Y. M. (2023). Necib Mahfuz'un Mirâmâr adlı romanının ara dil İngilizceden yapılan Türkçeye çevirisi ile Arapça kaynak metnin karşılaştırmalı bir incelemesi. *Uluslararası Dil, Edebiyat ve Kültür Araştırmaları Dergisi* (UDEKAD), 6 (2), s. 302-320. DOI: <https://doi.org/10.37999/udekad.1365043>
- Özcan, M. (2017). Nobel Ödüllü Mısırlı Yazar Necip Mahfuz'un el-Kahiretu'l-Cedide Adlı Romanının Türkçe Çevirisindeki Dil Oyunlarının Eşdeğerlik Açısından İncelenmesi. *Turkish Studies*. 12 (7), 619-632.
- Popoviç, A. (1982). *The Concept Shift of Expression in Translation Analysis* (Çev: Y. Salman. Yazko Çeviri).

- Snell-H. M. (2006). *The turns of translation studies: new paradigms or shifting viewpoints?* Amsterdam; Philadelphia: J. Benjamins Pub.
- Suçın, M. H. (2012). *Dünden Bugüne Arapçaya Çevirinin Serüveni*. Ankara: Kurgan Edebiyat Yayınları
- Suçın, M. H. (2013). *Öteki dilde var olmak: Arapça çeviride eşdeğerlik* (2. bs.). İstanbul: Say Yayınları.
- Şevik, Ş. F (2021): *Kuramdan Uygulamaya Çeviri Eğitimi*. 1 Baskı. İstanbul: Çizgi Yayınları.
- Venuti, L. (2004). *The translator's invisibility: a history of translation*, London and New York.
- Yücel, F. (2020): *Çevirinin Tarihi*. 2. Baskı. İstanbul: Çeviribilim Yayınları
- Kocabıyık, H.S. (2021). *Çeviribilimde Yeni Bir Kuram Altın Eşdeğerlilik*. 1. Baskı. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Yıldız, M. (1998). Necib Mahfûz'un Mîrâmâr adlı romanı üzerine bir inceleme, EKEV Akademi Dergisi, 1 (2), 275-298.
- Yıldız, M. (2009). *Necib Mahfûz: hayatı, eserleri ve Türkçe çevirileri*, *Nüsha*, 29, 17-28.
- Yıldız, M. (2019). Necib Mahfûz. *TDV İslâm Ansiklopedisi*, EK-2, 348-350. <https://islamansiklopedisi.org.tr/necib-mahfuz>.
- Yıldız, M. & Kurt, G. (2018). Çeviride kayıplar sorunu: Necib Mahfûz'un yevme kutile'z-za'ım adlı eserinin Arapça ve İngilizceden Türkçeye çevirisi ile Arapça kaynak metninin karşılaştırmalı bir incelemesi. *Çeviribilim ve Uygulamaları Dergisi*, (25), 1-34. DOI: 10.37599/ceviri.513961